

Učiteljski tovariš

Stanovsko političko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročna letna 60 Din za innesmetvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davak posebe. Pošt. ček. rač. 11.197. Telefon 3112

Predsedniški zbor v Mariboru.

Spomenica. — Pismo gospoda ministra prosvete dr. Radenka Stankovića predsedstvu sekcije. — Spomenico objavila »Narodna Prosveta«.

Na zborovanju predsednikov sres. učit. društev ter članov upravnega in nadzornega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja — sekcije za dravsko banovino, ki se je vršilo dne 6. novembra t. l. na drž. moški učiteljski šoli v Mariboru, je bila sprejeta, kakor smo poročali že v 13. številki »Učiteljskega tovariša« z dne 10. novembra t. l., obširna spomenica. Spomenico je razposlala sekcija v nad 300 izvodih na vsa merodajna mesta ter osebam in korporacijam, ki so na kakršenkoli način v zvezi z učiteljskim vprašanjem. Predložila jo je tudi osebno gospodu ministru prosvete, ki je odgovoril na v spomenici sprejeta stališča s sledečim pismom:

Ministarstvo prosvete kraljevine Jugoslavije
Kabinet

Prim. 16. 11. 1932 u Beogradu.
K. broj 430.

PRESEDNIKU JUGOSL. UČITELJSKOG
UDRUZENJA — SEKCIJA ZA DRAVSKU
BANOVINU — LJUBLJANA.

Ministarstvo prosvete primilo je Spomenicu zboru predsednika sreskih društev upr. i nadzornog odbora Jugoslovenskog učiteljskog udruženja, sekcije za dravsku banovinu i proučilo je sa zadovoljstvom, jer će ona olakšati staranje Ministarstva za čuvanje učiteljske stalnosti.

Ministar prosvete:

Dr. Radenko Stanković, s. r.

Spomenica, ki jo je v prevodu priobčilo naše centralno stanovsko glasilo »Narodna Prosveta« v 34. številki z dne 17. novembra 1932., se glasi:

SPOMENICA

predsedniškega zboru Jugoslov. učiteljskega udruženja, sekcije za dravsko banovino.

Zastopniki JUU, sekcije za dravsko banovino, zbrani na zborovanju predsednikov sreskih učit. društev dne 6. nov. 1932. v Mariboru, z zadovoljstvom ugotavljamo, da je stanovska zavest strnila na teritoriju sekcije ves učit. stan, ki je enoten in neomajen tako v nacionalnem kakor stanovskem oziru, gradeč te svoje dobrine na moralno pravičnost in poštenost. Pozivamo redke poeince, ki tvorijo še izjemo, da se priključijo celoti.

Sekcija JUU je že v nešteti neizpodbitnih primerih dokazala svojo nacionalno in patriotsko smer in delo, zato odklanja vsak dvom o iskrenem nacionalnem in patriotskem delovanju sekcije in njenih predstavnikov. Iz tega razloga obžaluje in obsoja denunciacije, s katerimi se je skušala vreti senca na sekcijo in njene predstavnike. Ugotavljamo in obžalujemo, da imajo inicijatorji takih denuncijacij zaslonbo.

V službenem in stanovskem oziru je sekcija vedno pozivala učiteljstvo, da uravnava svoja dejanja ter službeno in stanovsko delo tako, da mu bosta pri tem vedno osnova objektivnost in poštenost v službenem in stanovskem pogledu, ker le te moreta dati stanu podlago za trdno in solidno bodočnost.

Smatramo, da morajo biti tudi na podrejenih mestih prosvetne uprave osebe, ki jim bodo gornji temeljni prvi pogoji. Iz tega ozira obžalujemo, da ne najdemo dovoljne razumevanja za ta stremiljenja v konkretnih primerih pristranosti, ki rušijo zdrave službene in stanovske moralne osnove.

Najiskreneje želimo harmonije in sodelovanja med šolo, učiteljstvom in narodom ter učiteljstvom na šolah med seboj.

Nihče ne more oporekati, da učiteljstvo dela. Z vsemi nešteti podrobnimi primeri je učiteljski stan to neizpodbitno dokazal. Spričo uradno ocenjene in statistično dokazane delavnosti učiteljstva smatramo za neumestne in krivične pavšalne obtožbe, ki izvirajo iz izjemnih primerov.

Odločno pa odklanjamo, da si neslužbene korporacije in poeinci prisvajajo pravico razpolagati z učiteljskim izvenšolskim delom. Učiteljstvo samo najbolje ve, koliko največ lahko dela in kje se najuspešneje udeležuje ter v koliki meri, da ne trpe radi tega šolsko delo, družina in gmotno stanje prizadetih. V nobenem primeru ne moremo odobravati pritiska k izvenšolskemu delu na škodo pouka in šole. Zato prosimo oblast, da uredi to razmerje ter odkloni vsako neuradno kontrolo in vplivanje na izvenšolsko delo učiteljstva, saj je sama ustanovila v svrhu reguliranja tega vprašanja poseben odsek, ki zbira avtentične službene podatke.

Iz tega razloga je sekcija tudi pod svojim okriljem sistematično organizirala izvenšolsko delo učiteljskega stanu in s tečajji učiteljstvo za to usposablja.

Ugotavljamo, da troši učiteljski stan izredno visoke izdatke za sredstva kot pripravo za šolo in pouk za sodobno izpopolnjevanje, za kulturne in strokovne publikacije ter za sodelovanje in udeležbo pri prireditvah raznih društev. Zaradi tega smatramo za nujno potrebno, da se tudi prejemki učiteljskega stanu temu primerno uredi ter je vsako spodtikanje in osparavanje sedanjih prejemkov neumestno.

Uspešno delo učiteljskega stanu je pa mogoče le tedaj, če mu je zajamčeno daljše bivanje v službenem kraju in pridobivanje služb po svoji prošnji ter ako ima učiteljstvo za delo potreben mir in oporo v merodajnih faktorjih. Iz tega razloga smatramo za nujno potrebno, da se uvede zopet stalnost učiteljstva na službenem mestu in da se oddajajo službena mesta po starem načinu razpisa. Zato je nujno potrebna izprememba zakona o narodnih šolah, na kar opozarjamo gg. narodne poslance.

Največ vznemirjenja med učiteljstvom povzročajo premestitve in nameščanja. V tem pogledu smatramo — kot stan, ki mu je urejenost v službenem razmerju nujno potrebna — za svojo dolžnost, opozoriti na najnujnejše okolnosti, ki škodujejo dobri stvari. V trdni veri, da je v korist stvari nujno potrebna taka opozoritev, smatramo, da smo v to tudi moralno primorani kot predstavniki 4000 učiteljstva in kot del 23.000 učiteljskega stanu v državi, ki tvori jedro vzgojiteljev naroda in vzgojiteljev bodočih državljanov.

Ker so namestitve in premestitve učiteljstva najboljše točka stanu, smatramo, da bi se pri njih morala v največji meri čuvati zakonita osnova in moralni temelji, ki grade v učiteljstvu čut spoštovanja do pravičnosti in vero v avtoriteto zakonov in zakonitih določb.

V tem pogledu moramo ugotoviti, da je učiteljstvo jako težko, ko vidi, da se ruši vera v avtoriteto in veljavnost vrhovnega disciplinskega sodišča, ki je danes po zakonu edina disciplinska instanca za učiteljstvo ter najvišji vrhovni avtoritativni disciplinski forum. V vseh primerih smatramo za nujno potrebno, da se disciplinske zadeve službeno obravnavajo ter se vselej prizadeti zaslišijo, kakor to določa zakon. Odklanjamo anonimne ovadbe kot podlago za disciplinske postopke, ker so nemoralne. Enako odklanjamo vse pritožbe, v katerih se obtožitelji ne upajo sami svojega postopka pošteno in odkrito zagovarjati, temveč se umikajo za oblast in razne korporacije. V disciplinskem pogledu si želimo podrobnega predpisa za disciplinsko postopanje pri nižjih instancah.

Vsa sreska društva pozivamo, da vsak primer netovariškega zahrbtnega rovarjenja in ovajanja od strani svojih kolegov, pa bodisi pod firmo nacionalizma ali patriotizma, obravnavajo pred razsodiščem ter stavijo predloge za izključitev takih članov. Smatramo, da mora biti trdnemu nacionalizmu in patriotizmu prva podlaga odkritost, poštenost in moralnost. Nacionalizem brez teh osnov ni zdrav.

Povzročitev premestitev na podlagi privatnih pisem in informacij brez službenih ugotovitev očitkov proti prizadetim smatramo za nemoralno. Zato obžalujemo pramere, ko učitelj nepričakovano izve za premestitev iz časopisov ter se ista naknadno podkreplja z argumentacijami iz privatnih virov brez uradnih ugotovitev in niti ne pod firmo pravih inicijatorjev, ker ti nimajo moralne sile iznesti svoje pritožbe pred oblastjo s podpisom in polno odgovornostjo. Take pritožbe, v zvezi z zahtevu premestitve, smatramo za proste denunciacije. Smatramo, da je edino pošteno iznašati eventualne pomisleke proti učiteljstvu na oblast, ki je dolžna službeno ugotoviti istinitost in upravičenost navedb, preden se izvrše ukrepi.

Sekcija je opozorila učiteljstvo na dolžnosti napram SKJ in nihče ne more trditi, da se učiteljstvo v ogromni večini tega ne zaveda, ker vrši v polni meri to svojo dolžnost. Vsa gornja načelna stališča pa smatramo, da morajo veljati tudi za sokolske korporacije in poeinde funkcionarje. V tem pogledu pozdravljamo sklep Saveza, s katerim skuša urediti to vprašanje in enako dne 3. 2. 1932. Sokolskim župam odposlano okrožnico, tičočo se učiteljskih nameščenj, v kolikor skuša preprečiti zlorabe društev in poeincev glede učiteljskih premeščenj. Obžalujemo pa, da se ni to v vseh primerih izvajalo, in ugotavljamo, da se vse Sokolske župe niso ravnale po točki 5. gornje okrožnice. V načelu smatramo, da vmešavanje SKJ v učiteljska nameščenja in premeščenja ni v korist SKJ, ne šoli in ne učiteljstvu, kar so nam jasno pokazali primeri iz preteklosti. Učiteljstvo želi, da se prepusti ureditev tega vprašanja le oblastem.

V zadnjem času smo zaznali, da je prejel učiteljstvo, ki ga je oblast želela prenesti, posebne uradne pozive, naj samo prosi za premestitev na odredeno službeno mesto, četudi je bilo postavljeno z ministrskimi dekreti, ki niso bili ukinjeni in je bilo za službeno delo odlično ali prav dobro ocenjeno. To učiteljstvo se ne zaveda nobene krivde, zaradi katere bi moralo iz kraja in se mu ista ni predočila. Z odzivom na uradni poziv se mora odredi povrnitvi potnih in selitvenih stroškov, ki so mu z zakonom zasigurani ob službenih premestitvah. Smatramo, da manjka takim pozivom moralna in zakonita osnova. Prosimo oblast, da se v službene dekrete ob premestitvah, za katere učiteljstvo ni prosilo, ne vstavlja klavzula »po lastni prošnji«.

V izogib kvarnim posledicam, ki jih rode gori navedeni pojavi, izročila učiteljski stan po svoji organizaciji kot svoji predstavniki gornjo spomenico merodajnim krogom z dobrim namenom, da z opozorilom na moralno stran teh pojavov koristi nacionalni in patriotski stvari, v prepričanju, da je poštenost in zdrav moralni temelj vsega delovanja najtrdnjša opora jugoslovenskemu nacionalizmu in drž. patriotizmu.

V Mariboru, dne 6. nov. 1932.

Za upravni odbor:

Ivan Dimnik, s. r., predsednik; Mira Engelman, s. r., I. podpredsednica; Viktor Grčar, s. r., II. podpredsednik; Josip Kopal, s. r., tajnik; Leopold Kopač, s. r., član upr. odbora; Fran Mervar, s. r., član upr. odbora; Karel

Mavrič, s. r., član upr. odb.; Miloš Verk, s. r., član upr. odb.; Fran Voglar, s. r., član upr. odbora.

Za nadzorni odbor:

Ljudevit Ivanjšič, s. r., predsednik; Matija Brezovar, s. r., tajnik; Anka Mešiček, s. r., članica nadz. odbora; Metod Požar, s. r., član nadz. odbora.

Za sreska društva JUU dravske banovine:

Brežice: Janko Knapič, s. r.; Celje: Ivanka Zupančič, s. r.; Črnomelj-Metlika: Matko Ljubič, s. r.; Dravograd: Rudolf Gallob, s. r.; Gornji grad: Zorko Kotnik, s. r.; Kamnik: Ant. Arrigler, s. r.; Kočevje: Herman Kmet, s. r.; Konjice: Henrik Schell, s. r.; Kozje: Al. Čok, s. r.; Kranj: Marija Malenšek, s. r.; Krško: Matija Brezovar, s. r.; Laško: Rudolf Pleskovič, s. r.; Dol. Lendava: Ljudevit Peternel, s. r.; Logatec: Valentin Doljak, s. r.; Litija: Jože Zupančič, s. r.; Ljubljana mesto: Josip Mihelič, s. r.; Ljubljana zah. del.: Zdr. Mikuš, s. r.; Ljubljana vzh. del.: Mirko Kosin, s. r.; Ljutomer: Karel Mavrič, s. r.; Maribor mesto: Ciril Hočevar, s. r.; Maribor levi breg: Mirko Vauda, s. r.; Maribor desni breg: Simon Petrovič, s. r.; Murska Sobota: Andrej Šavli, s. r.; Novo mesto: Vilko Menard, s. r.; Ormož: Milan Megla, s. r.; Ptuj: Dušan Šestan, s. r.; Radovljica: Metod Požar, s. r.; Slovenska Bistrica: Miloš Tajnik, s. r.; Slovenj-gradec: Leopold Kopač, s. r.; Sv. Lenart: Fr. Golež, s. r.; Šmarje pri Jelšah: Miloš Verk, s. r.; Šoštanj: Martin Vrečko, s. r.; Žužembek: Fran Mervar, s. r.

Učiteljska samopomoč v Ljubljani.

I. Zahteve po preureditvi pravil.

Dobra pravila so tisti faktor, ki drži pokoncu vsako organizacijo, društvo ali zadrugo in jim omogoča primeren razmah. Najboljša pravila pa niso taka, ki bi ustrezala vsem članom in bi bila primerna za vsak čas. Uporaba kaj kmalu pokaže, kaj je treba predrugačiti, kaj dodati ali izpustiti. Izredni občni zbor US v Ljubljani, ki se vršil dne 6. marca 1932., je naročil načelstvu — z ozirom na predloge članov prof. Siča in šolske upraviteljice M. Polakove iz Ljubljane — da naj do prihodnjega občnega zbora sestavi primerne nasvete za preureditev združnih pravil.

Spremembe so v gotovih točkah res nujno potrebne, neodložljive. Sedanja sprejemna doba je predolga, sprejemne pristojbine so zlasti v zadnjih letih veliko prenežke, mlajši člani žele prejeti sami še v življenju delni znesek od posmrtnine ali pa denarno podporo, starejši člani zahtevajo oprostitve vplačevanja članskih prispevkov itd. Na drugi strani so zopet velike ovire, ki temeljite poprave delno izključujejo ali sploh onemogočajo. — Poiskati moramo primerno obliko in pravi način, kako naj to izvedemo, ne da bi ogrozili obstoj dozdej zadovoljivo poslujoče zadruge.

V ta namen se je osnoval odsek 15 članov (načelstvo in nekaj članov iz Ljubljane in okolice), ki na sestankih, sklicanih od uprave, razmišlja o raznih primernih in potrebnih popravah v naših pravilih. Potrebno pa je, da se vsi člani US seznanite z gradivom za preureditev dosedanjih pravil in da sami pri preureditvi sodelujete, to pa s predlogi, nasveti in končno z udeležbo ter stvarnimi debatami na prihodnjem občnem zboru.

Gradivo za preureditev pravil je precej obširno, posega globoko v razne dobe US in je v tesni zvezi s spremembami, ki so nastajale od časa do časa v tej podporni ustanovi. V naslednjih člankih bom skušal podati jasno sliko o US z ozirom na 1. dosedanje spremembe pravil, 2. predloge in nasvete, o katerih se je razpravljalo na odborovih (zadružnih) sejah ali občnih zborih in 3. predloge članov US, ki jih brani združna uprava in jih pretresava odsek za preureditev sedanjih pravil. Pri tem se bo ena ali druga stvar znabiti ponavljala, kar nam pač kaže, da so se enake ali slične domislice pojavile na raznih krajih in ob raznih prilikah.

II. Izvršene spremembe v pravilih.

Ravnatelj Luka Jelenc, takrat nadučitelj v Senčurju pri Kranju, je sestavil pravila po vzorcu pravil društva »Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks«. Oblastveno potrjenje so dobila dne 4. julija 1898., št. 3001. Društvo se je imenovalo Jubilejska samopomoč v Ljubljani. Ustanovni občni zbor je bil 1. avgusta 1898. v Ljubljani.

Po teh pravilih je poslovala društvena uprava do leta 1901. Na občnem zboru tega leta se je društveni delokrog, obsegajoč do tedaj deželo Kranjsko, razširil na okoliš »Zveze jugoslovenskega učiteljstva«, to je na Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko. Taka so ostala pravila do l. 1920., vsaj drugačnih sprememb nisem mogel ugotoviti, ker je arhiv US za to dobo zelo pomanjkljiv.

V l. 1918. za nas srečno zaključena svetovna vojna je postavila nas Slovence v popolnoma nove razmere. Z brati Srbi in Hrvati smo si osnovali novo državo, prevzeli od prejšnje srbske države njen denar (dinar), avstrijska krona (naše plačilno sredstvo) pa je postala čez noč malo iskan denar nizke vrednosti. Društvena uprava je izplačevala posmrtnine v zneskih nekaj nad 100 Din. — Dnevne cene za življenjske in druge potrebščine so se dvigale od dne do dne navzgor. Znesek 100 Din je bil pri splošni druginji malenkosten. Na občnem zboru dne 27. avg. 1920. v Mariboru so zborovalci soglasno sprejeli odborov predlog, da se »Jubilejska samopomoč« imenuje odslej »Učiteljska samopomoč«, vplačila članskih prispevkov in izplačila posmrtnin se vrše v dinarjih (članski prispevek po 2 Din), društveni delokrog pa razširi na vso državo Jugoslavije. Ta pravila je odobrilo ministarstvo za notranje zadeve, oddelek za Slovenijo, z odlokom od dne 3. okt. 1921., št. 10475. Društvo jih je prejelo dne 31. oktobra 1921.

Druginja je rasla od leta do leta. Z novimi pravili določeni članski prispevki so le nekaj časa dajali primerno posmrtnino. Na občnem zboru v Ptuj dne 8. julija 1923. se je § 7. društvenih pravil tako razširil, da more US sprejemati za člane tudi profesorje, njih soproge in vdove. Na tem občnem zboru so se oglašali člani in predlagali k nekaterim odstavkom društvenih pravil času primerne izpremembe. Društveni odbor je dobil nalogo, da pregleda pravila, jih primerno zboljša in na prihodnjem občnem zboru predloži v razpravo in odobrenje.

Po temeljitih razmišljanjih na več sejah in sestankih je na izrednem občnem zboru US v Krškem dne 9. julija 1924. predlagal društveni odbor sledečo spremembo (dostavek) k § 7. b: »V društvo US vstopajo lahko tudi oni, ki so stari nad 45 let, če plačajo sprejemne pristojbine kot 45-letniki in pa za toliko let, kolikor imajo nad 45 let, še ostale pristojbine, to je: prispevek za smrtno slučaj, letnino in upravnino. Velja pa za aktivne in upokoence. Ta sprememba društvenih pravil naj bi bila začasna, veljavna za eno leto. V tem času bi bila dana prilika vsem, ki so stari nad 45 let, da vstopijo v naše društvo.«

Predlog je utemeljeval Iv. Kocijančič (Ljubljana): »Čim večje je število članov, tem višje so posmrtnine; društveniki imajo od tega le korist. Društveni rezervni fond se z doplačili starejših priglasevcev okrepi. Učiteljska samopomoč ima človekoljuben namen, zato odprimo vrata v naše društvo — četudi le začasno — vsem onim tovarišem in tovarišicam, ki se iz nam neznanih vzrokov niso oglasili o pravem času za sprejem, a zdaj obžalujejo to in nas prosijo pomoči.« Odborov predlog je bil soglasno sprejet za dobo enega leta, to je od l. IX. 1924. do 31. VIII. 1925.

Na članskem sestanku društva US, ki se je vršil v Ljubljani dne 19. decembra 1924., se je razgovarjalo o potrebnih spremembah k raznim odstavkom društvenih pravil, zlasti glede sprejemnih pristojbin in članskih prispevkov. Te predloge si je osvojil društveni odbor na svoji seji dne 6. januarja 1925. in sklenil sklicati v Ljubljano na dan 1. februarja 1925. izredni občni zbor, ki naj predlagane spremembe odobri.